

Fryderyk Franciszek Chopin

DZIECIŃSTWO – KLASA IV

Fryderyk Chopin – najwybitniejszy i największy polski kompozytor i pianista, urodził się we wsi Żelazowa Wola, za dzień urodzin kompozytora rodzina i on sam uznawali dzień 1 marca 1810 roku.

Ojcem Fryderyka był **Mikołaj Chopin**, opiekun stancji (internatu dla chłopców) oraz nauczyciel języka francuskiego w warszawskim liceum. Matką zaś była **Tekla Justyna Krzyżanowska**, doskonała pianistka i śpiewaczka, która prowadziła zajęcia ze śpiewu i tańca. Kompozytor miał trzy siostry: **Ludwikę, Izabelę i Emilię**. Rodzina pieszczotliwie nazywała małego Fryderyka „Fryckiem”.

Od najwcześniejszych lat życia Fryderyk miał styczność z muzyką. Matka grała na fortepianie i śpiewała, ojciec towarzyszył na flecie i skrzypcach, siostra Ludwika od najmłodszych lat wykazywała talent muzyczny i uczyła się gry na fortepianie. **Był to jednym słowem dom pełen muzyki.**

Pierwszy kontakt z fortepianem miał Chopin we wczesnym dzieciństwie, gdy słuchał gry matki. Prawdopodobnie już **w trzecim roku życia** podejmował samodzielne próby

gry na tym instrumencie pod okiem **matki i siostry Ludwiki**. Niestłabnący zapał, ciągle zainteresowanie fortepianem oraz postępy chłopca sprawiły, że w **wieku sześciu lat** rozpoczął regularną naukę gry u prywatnego nauczyciela muzyki, czeskiego imigranta **Wojciecha Żywnego**. Ten szybko zorientował się w niezwykłym talencie młodzieńczego ucznia i z oddaniem wprowadzał go w świat wielkich mistrzów, głównie Bacha i Mozarta, bacznie obserwując jego postępy pianistyczne i swobodę improwizacji. Nauczyciel widząc zdolności młodego muzyka, postanowił szczególnie rozwijać technikę gry. Fryderyk od samego początku uwielbiał **improwizować – czyli wymyślać muzykę na żywo**, bez przygotowania.

Niebawem pojawiły się pierwsze kompozycje dziecięce: polonezy, marsze i wariacje, jednym z nich był „**Polonez g-moll**”, który po opublikowaniu szybko przyniósł sławę młodemu twórcy. Ponieważ Fryderyk miał dopiero **siedem lat**, pierwsze jego utwory zapisywał w nutach ojciec Mikołaj. Niemal błyskawicznie przyczyniły się one okrzyknięcia kompozytora „**cudownym dzieckiem**”. Słuchacze koncertów Fryderyka nazywali go „**drugim Mozartem**” lub też „**małym Chopinkiem**”. W roku 1818 w „Pamiętniku Warszawskim” po jednym z występów Chopina odnotowano: „**prawdziwy geniusz muzyczny**: nie tylko bowiem z łatwością największą i smakiem nadzwyczajnym wygrywa sztuki najtrudniejsze na fortepianie, ale nadto jest już kompozytorem kilku tańców i wariacji, nad którymi znawcy muzyki dziwić się nie przestają”.

Ciekawostki:

Fryderyk Chopin oprócz wspaniałego muzycznego talentu potrafił bardzo pięknie i starannie pisać, uwielbiał też rysować o czym świadczyły laurki i kartki dla rodziców. Miał też talent literacki i aktorski, często ze swoją siostrą Emilią bawił się w teatr, prezentując sztuki i przedstawienia dla rodziny. Emilia od wczesnych lat wykazywała duże zdolności artystyczne i literackie, pisząc wiersze i teksty, prawdopodobnie przedwczesna śmierć nie pozwoliła ujawnić się jej wybitnemu talentowi.

MŁODOŚĆ – KLASA V

W roku 1823, w **wieku 13 lat** Fryderyk Chopin rozpoczął naukę w **Liceum Warszawskim**, w którym zdobył wszechstronne wykształcenie. Był wrażliwym i dobrym uczniem. W szkole poznał wiele osób, z którymi przyjaźnił się i korespondował przez całe swoje życie. Był bardzo lubiany przez swoich kolegów i koleżanki, którzy wspominali go jako **sympatycznego, miłego i grzecznego chłopca**. Fryderyk zarazem był dowcipny a także lubił płać figle, ale nigdy nie czynił tego w taki sposób, aby komuś sprawić przykrość. We wspomnieniach i odczuciach przyjaciół był normalnym i

zwyczajnym chłopcem, nigdy nie był wyniosły i zarozumiały pomimo ogromnego talentu i rosnącej sławy.

W wieku 15 lat bardzo często grał na **organach** w kościele Wizytek podczas niedzielnych mszy dla uczniów, dzięki temu poznawał repertuar muzyki organowej i polskiej pieśni kościelnej.

Wakacje regularnie spędzał w wiejskich majątkach swoich przyjaciół, m.in. w **Poturznie i Szafarni**, gdzie z pasją poznawał ludowe zwyczaje, obrzędy, a zwłaszcza muzykę mieszkańców okolicznych wiosek. Brał udział w tamtejszych, obrzędach, uroczystościach i zabawach - miał wówczas częsty kontakt z muzyką ludową, do której nawiązywał później w swojej twórczości. W jego utworach można bez trudu rozpoznać rytmy polskich tańców narodowych: **kujawiaka, oberka i mazura**. Utwory te zyskały sławę, uznanie i rangę muzycznych arcydzieł światowych, ze względu na kunszt kompozycji różnorodność melodii i nastrojów.

Fryderyk Chopin od wczesnego dzieciństwa **był delikatny wątły i chorowity**. Od najmłodszych lat pozostawał pod stałą opieką lekarzy, dlatego też rodzice wysyłali go na wieś, aby tam się kurował i dochodził do zdrowia. W wieku 16 dla ratowania zdrowia wyjechał wraz z matką i siostrami do Dusznik-Zdroju, gdzie zagrał dwa charytatywne koncerty wzruszony sytuacją dzieci, które stały się sierotami. Szczególnie silne wrażenie na młodym kompozytorze wywarły letnie pobyty w Szafarni skąd pisał zabawne listy do rodziców w formie gazety zwanej: „**Kurierem Szafarskim**”. Po tym jak opisywał i przedstawiał z humorem codzienne wydarzenia, można dostrzec, że jego talent literacki i malarski nie zaprzestał rozwijać się w jego osobie.

W 1826 roku Fryderyk rozpoczął pierwszy rok studiów w **Szkole Głównej Muzyki** w Warszawie. Studiował tam „**kompozycję i teorię muzyki**”, ale **nie uczył się gry na fortepianie**. Jego opiekun i profesor **Józef Elsner** stwierdził, że lekcje gry mogłyby zaszkodzić indywidualnemu rozwojowi jego talentu, oraz umiejętnościom gry na fortepianie. Zauważono i doceniono talent kompozytorski, nieprzeciętny sposób i charakter gry Chopina, dlatego zwolniono go z przedmiotu - instrument, aby rozwijał swoje umiejętności we własnym stylu i kierunku. Był bardzo zdolnym studentem, a poza uczelnią dużo koncertował i komponował coraz to poważniejsze utwory m.in. koncerty fortepianowe: e-moll i f-moll. **Naukę ukończył w wieku 19 lat**, profesor Elsner na zakończenie studiów napisał o nim „**Szczególna zdolność – geniusz muzyczny**”. Rok później zmuszony sytuacją jaka panowała w naszym kraju Fryderyk Chopin opuścił Polskę. W 1830 roku wyjechał do **Austrii**, gdzie w Wiedniu i innych miastach spędził rok czasu następnie w 1831 roku udał się do **Francji**, w której przebywał aż do śmierci.

Ciekawostki:

Wyjeżdżając z Polski przyjaciele podarowali Fryderykowi Chopinowi pucharek z garścią ojczyźnej ziemi, którą tak bardzo kochał a następnie zaśpiewali pieśń skomponowaną

przez Józefa Elsnera, która zawierała w swojej treści słowa otuchy i życzenia pomyślności dla kompozytora.

FRYDERYK CHOPINA NA EMIGRACJI – KLASA VI

W listopadzie 1830 roku Chopin wyjechał z Polski, jak się okazało później na zawsze. Należy pamiętać, iż decyzja o wyjeździe nie była podyktowana chęcią robienia zagranicznej kariery, ale tym, że rodzina bała się o zdrowie i życie kompozytora, gdyż w Warszawie miały miejsce zamieszki, był to bowiem okres zaborów i sytuacja w kraju była bardzo niepewna. Sam Chopin chciał brać udział w Powstaniu Listopadowym, od czego odwiedli go ostatecznie jego przyjaciele. Kompozytor bardzo przeżywał, sytuację w kraju, wyrażając swoje uczucia w muzyce, po upadku powstania listopadowego skomponował **Etiudę c-moll zwaną „Rewolucyjną”**.

Wieści o kompozytorskim i pianistycznym talencie Chopina szybko dotarły do Wiednia, a pobyt w **"Europejskiej stolicy muzyki"** - odcisnął silne piętno na jego przyszłości. Podczas **prawie rocznego pobytu w Wiedniu** Chopin wystąpił tylko raz. **Czuł się w nim osamotniony, rozczarowany** i myślał o opuszczeniu miasta najszybciej, jak to tylko będzie możliwe. Wiedeń obok Warszawy i Paryża odegrał szczególnie ważną rolę w życiu Fryderyka Chopina. Tutaj został zauważony jego **talent** i zdobył uznanie międzynarodowej publiczności jako **wybitny pianista i kompozytor**.

W **1831 roku kompozytor osiedlił się w Paryżu**. Tam nastąpił rozkwit jego kariery, komponował nowe dzieła, bardzo często koncertował oraz udzielał lekcji gry na fortepianie. Prowadził bardzo intensywne życie, poznał się blisko ze środowiskiem emigrantów, przyjaźnił się z księciem Adamem Czartoryskim. Został członkiem Towarzystwa Literackiego Polskiego, brał udział w emigracyjnych zebraniach, grał na balach dobroczynnych, wspierał polskie instytucje.

W Paryżu powstało wiele nowych utworów m.in.: **koncerty fortepianowe, mazurki, polonezy, walce, etiudy, preludia, nokturny, scherza, wariacje oraz pieśni**. Artysta cieszył się tam wielką popularnością jako doskonały pianista i kompozytor wyróżniający się własnym i niepowtarzalnym stylem.

Ważną rolę w życiu Fryderyka odegrała jego bliska przyjaciółka **George Sand**, autorka wielu powieści i sztuk teatralnych. To w jej posiadłości wypoczywał, a podczas kilkumiesięcznego wspólnego pobytu na hiszpańskiej wyspie Majorce, ukończył słynny cykl **24 preludiów fortepianowych**.

Pobyt kompozytora poza granicami kraju to okres nieustannej **tęsknoty za krajem**, dręczyła go samotność i smutek, co utrwał w komponowanej muzyce i o czym pisał

w listach do przyjaciół. To także czas, w którym coraz bardziej **pogarszał się stan jego zdrowia** i coraz częściej narzekał na różne dolegliwości. Stan jego zdrowia znacznie pogorszył się po wyczerpującej podróży koncertowej po Szkocji i Anglii, gdzie 1848 roku artysta zagrał swój ostatni w życiu koncert dla polskich emigrantów.

Zmarł w Paryżu w 1849 roku, w ostatnich chwilach życia towarzyszyła mu siostra Ludwika, to ona przywiozła **do polski jego serce**, które zostało wmurowane w filarze bazyliki Świętego Krzyża w Warszawie. Kompozytor został pochowany na cmentarzu **Pere-Lachaise** w stolicy Francji. Napisano o nim wówczas „**Rodem warszawianin, sercem Polak, a talentem świata obywatel**”.

Ciekawostki:

Ze względu na talent, styl oraz wrażliwość muzyczną Fryderyka Chopina nazywano „**poetą fortepianu**”. Był człowiekiem o nienagannych manierach, znał się na modzie, posługiwał się płynnie językami: francuskim, niemieckim, angielskim, włoskim i łacińskim.

TWÓRCZOŚĆ FRYDERYKA CHOPINA – KLASA VII

Dorobek Chopina to **ponad dwieście różnych kompozycji**. Należą do nich m.in.:

Mazurki - forma muzyczna oparta na jednym z trzech polskich tańców narodowych: oberku, kujawiaku lub mazurze zwykle w formie pieśni. Metrum nieparzyste 3/4 lub 6/8. Rytm synkopowany. W zależności od tańca, na jakim jest oparty, tempo od wolnego (kujawiak) do szybkiego (oberek).

Preludia - instrumentalna forma muzyczna, która jest wstępem do większego dzieła muzycznego.

Etiudy - utwór przeznaczony do ćwiczenia techniki gry na instrumencie.

Polonezy – polski taniec narodowy, spokojny w umiarkowanym tempie i metrum $\frac{3}{4}$. Ten poważny i dostoyny taniec wywodzi, z ludowego tańca o nazwie „chodzony”. Ponieważ również dzięki Chopinowi stał się znany na całym świecie, utrwaliła się jego nazwa pochodząca od francuskiego słowa **poloniase**, czyli „polski”.

Nokturny - bardzo spokojna i zrównoważona oraz równie nastrojowa instrumentalna forma muzyczna inspirowana poetyckim nastrojem nocy.

Walce - muzyczna forma taneczna oparta na tańcu walc. Tempo różnorodne od wolnego do szybkiego. Metrum nieparzyste 3/4. Walc – taniec wirowy pochodzenia niemieckiego o umiarkowanym tempie.

Koncerty fortepianowe - koncert instrumentalny przeznaczony do wykonania na fortepianie (albo fortepianach) z akompaniamentem orkiestry (najczęściej symfonicznej) zbudowany przeważnie z 3 części.

Większość kompozycji Fryderyka Chopina przeznaczona była na **fortepian**, ponieważ jak wiadomo, był to jego ulubiony instrument.

Chopin przez całe życie związany był ze sztuką przede wszystkim z muzyką, ale jak wiadomo doskonale pisał, zostało bowiem po nim kilka **sztuk teatralnych** jego autorstwa. W muzeach można znaleźć wiele **szkiców i rysunków** kompozytora. Dlatego też nastąpiła niejako synteza sztuk, czyli wzajemne oddziaływanie i przenikanie się różnych tworców kultury. Jego życie było inspiracją do wielu dzieł literackich i plastycznych, powstały o nim wiersze, powieści, sztuki teatralne, obrazy a także kilka filmów.

Dzisiaj muzykę Chopina można usłyszeć w **salach koncertowych, podczas przedstawień teatralnych, w balecie oraz w filmach**. Podobno jego utwory zostały wykorzystane aż w sześciuset filmach.

Ciekawostki:

Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina, nazywany potocznie „Konkuresem Chopinowskim” – jeden z najstarszych i prestiżowych konkursów pianistycznych na świecie, odbywający się co 5 lat w Warszawie. Podczas konkursu uczestnicy wykonują wyłącznie utwory najwybitniejszego polskiego kompozytora – Fryderyka Chopina.

Opracowanie: Rafał Mordarski